

PROMĚNA VKUSU

VKUS – význam pochází z českého slova **gusto**, pocházející z latinského **gustus** = chuť. Obecně duševní a morální schopnosti souzení. V nespécifickém smyslu záliba, choutka, takt, smysl pro slušnost, jemnost, elegantnost. Teprve jako překlad italského *gusto*, resp. francouzského *bon gout* se vkus stává schopností rozlišovat a posuzovat krásno a ošklivost.

Klasická německá estetika na vkusový soud vztahuje předmět, resp. představu předmětu k subjektu a k jeho potěšení nebo odporu. Proto není obecně pojmový, ale subjektivně estetický. Kant rozlišuje mezi vkusem smyslovým a reflexivním. Smyslový vkus se týká pocíťování příjemnosti a soudí na základě individuálního potěšení z nějaké představy. Není proto o něm možný argumentovaný spor. Naopak reflexivní vkus se týká pocíťování libosti a je to schopnost soudit o kráse. Soudí na jedné straně o beze všeho zájmu, tedy bez vztahu kvůli nebo žádostivosti člověka. Vyznačují se *všeobecnou subjektivní platností*.

Vkus je pro Kanta především sociálním jevem „neboť pouze ve společnosti je zajímavé mít vkus“. Proto se též vkus nezakládá na znalosti pravidel, nýbrž „na vývoji mravních idejí“ a kultuře morálního citu, tzn. na výchově individua k humanitě.

Avšak dochází k silné devalvaci pojmu. Má méně co činit s uměním, ale spíše s předměty denní potřeby. „Dobrý vkus“ ztratil svůj epochální dobu překračující význam. Svým rychlým střídáním se dostává jako „dobový vkus“ do blízkosti módy. Nakonec se vkus jeví jako soukromé vybavení konzumenta nebo kupce, takže existuje množství protikladných a vzájemně se překrývajících vkusových orientací.

Proměna hudebního vkusu

Kolikrát každý z nás slyšel či už snad sám konstatoval větu, že někdo „má/nemá dobrý vkus“? Bezpočetněkrát. Ale otázkou zůstává co pro daného člověka dobrý či špatný vkus znamená. Budeme-li soudit dle obecného, nejrozšířenějšího, nazírání, můžeme říct, že vkusné rovná se krásné.

Umberto Eco tvrdí, že pojmy jako „krásný“, „nádherný“ či „skvělý“ jsou používány ve spojitosti s tím, co se nám líbí. Eco říká, že v různých historických epochách byly pojmy jako „krásné“ a „dobré“ těsně spjaty. Uvádí také že: „Krásné je něco, co by nás potěšilo, kdyby to bylo naše, ale zůstane krásným i tehdy, když patří někomu jinému“. Tedy co je „vkusné“ je tedy „dobré“.

A co je krásné, je otázkou individuálního posouzení. Tedy vkus je záležitostí subjektivní. Zde se však hodlám, zabývat otázkou proměny vkusu hudebního. Čím jsme ovlivňováni při poslechu hudby a co způsobuje naši libost či nelibost.

Hudba je velice účinný prostředek na vyvolání vzpomínek na různá životní období, události, osoby či místa, jež hrály v našem životě důležitou úlohu, tedy situace s velice silným emocionálním nábojem. Vybavování těchto událostí nám tedy vyvolá příslušnou emocionální reakci. Mluvíme tedy o ikonických asociacích, ty jsou založeny na vztahu mezi hudební strukturou a některými nehudebními jevy a událostmi nesoucími emocionální význam. Hudba tedy vyvolává tyto asociace, má svůj mimo hudební význam.

Samozřejmě na druhé straně jsou tu ještě faktory typu: sociální prostředí, tedy rodina, přátelé, média (např. propagace určitého hudebníka atd.). A okolní prostředí ovlivňuje naše chování, které odpovídá zažitým kulturním zvyklostem. Avšak dle výzkumu z roku 2000 se ukázalo, že nezanedbatelný vliv má hudební výchova na školách. Působí v oblasti chování, sociálních vztazích, na rozvoj osobnosti a samozřejmě na hudební vkus a vůbec vzrůstu zájmu o hudbu.

Ale nabízí se otázka, zda dlouhodobý poslech určitého typu hudby nevede k agresivnímu či asociálnímu chování. Nejčastěji se v této souvislosti uvažuje o rockové hudbě či konkrétně o heavy metalu. Ale není jasné, zda existuje příčinná souvislost mezi vlivem samotné hudby a chováním či nikoliv. Je tedy k úvaze zaměřit se čím my samotní jsme ovlivňováni a zejména jak, popřípadě změnit tyto negativní vlivy na náš vkus.

Namísto je však zmínit estetické vnímání hudby. Je nutné vzít do úvahy reálné každodenní situace, během kterých se může estetické hodnocení měnit. Pozitivní hodnocení hudby závisí rovněž na takových faktorech, jako je její aktivační potenciál, potřeba přiměřenosti hudebního podnětu vzhledem k aktivaci posluchače, vztah hudebního podnětu k jeho prototypu či vhodnost konkrétního typu hudby v určitém prostředí.

Důležitým rysem ovlivňující preferenci hudby je stupeň aktivace, který hudba u posluchače vzbuzuje. Pak je tedy důležité, zda je hudba excitační nebo uklidňující. Tudiž závisí na aktivačním potenciálu podnětu. Přiměřený aktivační potenciál se lidem líbí nejvíce, protože nervová vlákna retikulární formace procházejí na své cestě do vyšších částí mozku centry libosti a nelibosti. A centrum libosti má nižší aktivační práh než centrum nelibosti. Podněty s nižším aktivačním potenciálem aktivují pouze libost. Z toho můžeme říci, že posluchači preferují hudbu, která je přiměřená, není ani příliš excitační ani moc uklidňující.

Tedy můžeme říci, že v průběhu let, v průběhu našeho vývoje, se náš vkus na hudbu rozhodně mění. A to pod vlivem bezpočtu faktorů, které my sami můžeme, avšak v některých případech i nemůžeme, ovlivnit. Vkus se mění, avšak i hudba se mění a vyvíjí, ale stále zůstává uměním a naším úkolem je toto umění vnímat, a to jak vkusem dobrým, tak i špatným.

Použitá literatura:

PETRUSEK, Miloslav: *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum Praha, 1996. ISBN 80-7184-310-5

ECO, Umberto; CHALUPSKÁ, Gabriela: *Dějiny krásy*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2005. 440 s.

FRANĚK, Marek: *Hudební psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, 2005. ISBN 80-246-0965-7